

Mari Jože Osredkar

Moliti po Kristusovem zgledu

To Pray According to the Example of Christ

Izleček: V prispevku so predstavljeni trije načini krščanske molitve, ki so utemeljeni na treh načinih verovanja oz. na treh bibličnih osebah. Adam je bil prepričan, da ne potrebuje Boga in da se lahko odreši sam. Zaupal je v moč svojih odločitev in dejanj. Njegova molitev je opredeljena kot magija. Kristjani na tej stopnji verovanja so prepričani, da jim lahko same besede in dejanja omogočijo uresničenje želja. Kajn je Bogu daroval svoje pridelke. Veroval je v Božje uslišanje svojih želja. Ker pa ni bil uslišan, se je jezil. Podobno tudi kristjani na drugi stopnji verovanja prepričujejo Boga, da mora uslišati njihove želje, v nasprotnem primeru ga zapustijo, kot je tudi Kajn zapustil Boga. Abraham je začetnik »vere v vero«, ki mu omogoča, da brezpogojno sprejme Božjo voljo. Veroval je v vero Boga, torej da Bog ve, da se bo Abraham držal Božjih zapovedi. V Evangelijih imamo predstavljeno tudi Jezusovo molitev kot prošnjo »Naj se zgodi Očetova volja«. To je najpopolnejša oblika in ideal kristjanove molitve.

Ključne besede: krščanska molitev, Adam, Kajn, Abraham, Jezus Kristus

Abstract: *This paper presents three modes of Christian prayer, each grounded in different forms of belief and biblical figures. Adam believed he did not need God and that he could achieve salvation on his own. He trusted in himself and in the power of his own decisions and actions. His prayer is characterized as magic. Christians at this stage of belief are convinced that mere words and actions can fulfil their desires. Cain offered his produce to God, believing in God's responsiveness to his wishes. When he was not heard, he became angry. Similarly, Christians at this second stage of belief try to persuade God to fulfil their desires, threatening to abandon Him if He does not comply, just as Cain abandoned God. Abraham is the initiator of »faith in faith«, which allows him to unconditionally accept God's will. He believed in God's faith, meaning that God knew Abraham would adhere to His commandments. The Gospels also present Jesus' prayer as a request for »Thy will be done, Father!«. This represents the most perfect form and ideal of Christian prayer.*

Keywords: *Christian prayer; Adam, Cain, Abraham, Jesus Christ*

Uvod

V vseh religijah verniki molijo (Vergely 2017, 31). Obrednost je »človeku prirojena in jo zato vedno ohranja vsaj v latentnem odtisu kot nenehnega sopotnika in oblikovalca življenja in verovanja« (Kranjc 2022, 782).

Skratka, »molitev je najprej izraz, hkrati pa tudi ohranjevalec vere« (Osredkar 2023, 11). Obstajajo verniki, ki molitev sicer doživljajo zgolj kot dolžnost, drugi pa ne morejo, da ne bi kar naprej molili – z besedami ali dejanji. V razpravi se bomo osredotočili na krščanstvo, kjer opazamo različne načine molitve, ki so odraz različnih načinov verovanja.

O krščanski molitvi so že pisali mnogi teologi. Na teologijo molitve pa so nedvomno vplivali najpomembnejši krščanski misleci. Sv. Avgustin (354–430) je zagotovo ključni mislec, ki ga navajajo vsi kasnejši teologi. V *Izpovedih* je razviden njegov dialog z Bogom in njegovo iskanje Božje volje. Sv. Benedikt iz Nursije (480–547), ustanovitelj benediktinskega reda, je v svoji *Regoli* za meniško življenje postavil princip »ora et labora«, ki je srčika vsakega krščanskega, Bogu posvečenega življenja. Sv. Tomaž Akvinski (1225–1274) je v svojem delu *Summa Theologica* izpostavil, da je molitev ključni pogoj za doseg Božje milosti. Nikakor pa ne moremo spregledati dveh španskih mistikov iz 16. stoletja. Sv. Terezija Avilska in sv. Janez od Križa sta zlasti v knjigah *Notranji grad* in *Temna noč duše* opisovala vlogo molitve za doseg mistične združitve z Bogom. Vsekakor pa bi lahko pri vseh krščanskih teologih našli poglavje o molitvi.

Ker je molitev izraz, torej odraz vere, jo lahko opredelimo le s pomočjo poznavanja vernikovega odnosa do Boga. Obstaja veliko načinov verovanja in posledično mnogo načinov molitve. V prispevku se bomo osredotočili zgolj na tri karakteristične načine verovanja in na tri karakteristične načine molitve. V vseh primerih je vera človekova sposobnost prepoznavanja Božje prisotnosti v Njegovi odsotnosti (Osredkar 2021, 860). Ko pa upoštevamo Jezusove besede: »Ne pojde v nebeško kraljestvo vsak, kdor mi pravi: 'Gospod, Gospod,' ampak kdor uresničuje voljo mojega Očeta, ki je v nebesih« (Mt 7,21), nam postane jasno, da je krščanska vera prepoznavanje Božje besede v človeški besedi Svetega pisma ter njeno uresničevanje v življenju; prav tako pa tudi prepoznavanje Božjih dejanj v življenju.¹ Prepoznavanje dveh komponent vere, razodetja in odrešenja, pa oriše Božja podoba, ki si jo vernik ustvari. S temi dejstvi je torej pogojena

1 O prepoznavanju Božjega razodetja in odrešenja gl. članek: Mari Jože Osredkar, »Pomen pojma 'prepoznavati' za razumevanje božjega razodetja in odrešenja«, *Bogoslovni vestnik* 72/3 (2012): 419–429.

kristjanova molitev. To pa so tudi merila, ki jih bomo uporabljali v našem razmišljanju in pri opredeljevanju različnih vrst molitve.

Ko govorimo o molitvi, besedah ali dejanjih, s katerimi vernik komunicira z Bogom, predpostavljamo, da se je vernik z Bogom, torej s Presežnim, znašel v odnosu. Najprej je treba upoštevati dejstvo, da je presežno vse tisto, »kar je nedostopno človekovim telesnim čutom in obstaja zunaj človekove zavesti« (SSKJ, s. v. »presežen«). Česar nima v zavesti, človek torej ne more poznati in s tem ne more komunicirati. Vendar človek o Bogu že govori, ker je beseda »Bog«, ki jo izgovarja, »signifié«, torej že ima pomen. To pomeni, da Bog človeku ni popolnoma nedostopen in Ga zato človek lahko objektivizira oz. si o Njem, »ki ga ni nikoli nihče ni videl« (Jn 1,18), lahko ustvari podobo. Vernik lahko govori o Božji podobi, ki jo je ustvaril, ker jo pozna. Prav tako človek potrebuje Božjo podobo, da lahko Boga nagovarja. Čeprav judovstvo in islam strogo prepovedujeta upodabljanje Boga, človek ne more postati vernik, dokler si ne ustvari neke predstave o Bogu. V Svetem pismu najdemo mnoge podobe Boga: stvarnik, zakonodajalec, sodnik ... (Lah 2004)

V članku se bomo osredotočili na tri biblične osebe in s pomočjo njihovih Božjih podob bomo v prvem poglavju ugotovili, kakšen odnos imajo do Božjega razodevanja in Božjega odreševanja. To nam bo zadostovalo, da bomo lahko določili njihov način molitve. Naše razmišljanje bo temeljilo na biblični pripovedi o komunikaciji teh treh oseb z Bogom. V biblični pripovedi o prvem človeškem paru v raji lahko ugotovimo, da sta si prva dva človeka Boga predstavljal kot Konkurenta. Ta podoba Boga ju je silila, da sta želela postati »kakor Bog« in še večja od njega. Njun sin Kajn si Boga predstavlja kot Sodnika, ki ga bo kaznoval zaradi bratomora. Abraham pa v sebi nosi podobo Boga Gospodarja, kateremu je brezpogojno pokoren. Na temelju načina verovanja pri treh omenjenih bibličnih osebah bomo v prispevku predstavili tri različne oblike molitve, katerih primere najdemo na različnih mestih bibličnega besedila. Prepričani smo, da molitev pri kristjanu zori, torej da vernik napreduje v odnosu do Boga po stopnjah. Zato bomo pokazali razvoj krščanske molitve s pomočjo že omenjenih bibličnih oseb. Naš končni cilj pa je pokazati, da je Jezusova molitev, kakor jo imamo predstavljeno v Evangelijih, ideal kristjanove molitve.

1 Tri stopnje verovanja

Biblično poročilo o grehu prvega človeka nam razodeva Adamovo vero, njegov odnos do Božjega razodetja in njegovo prepričanje, kaj mu bo omogočilo življenje. »Bog je ustvaril človeka po svoji podobi!« (1 Mz 1,26), tako beremo v Svetem pismu. Postavil ga je v edenski vrt (1 Mz 2,15) in mu zapovedal: »Z vseh dreves v vrtu smeš jesti, le z drevesa spoznanja dobrega in hudega nikar ne jej! Kajti na dan, ko bi jedel z njega, boš gotovo umrl!« (1 Mz 2,16-17) Kot beremo, Adam pozna Boga in ve natančno, kaj mu Bog dovoli in kaj mu prepoveduje. Seznanjen je celo s posledicami kršenja Božje volje. Razodeto mu je namreč, kaj mu omogoči oz. onemogoči življenje. Toda prvi človek kljub temu ne uboga svojega Stvarnika in naredi po svoje. Kot bi si mislil: »Kaj boš ti meni ukazoval! Jaz vem bolje, kaj meni koristi!« Ko je Bog Adamu ustvaril še primerno pomočnico (1 Mz 2,18), sta si postregla s prepovedanega drevesa spoznanja. In odprle so se jima oči, da sta uvidela, kaj je dobro in kaj je húdo! (1 Mz 3,6-7) Bila sta prepričana, da bosta postala kakor Bog, Njemu enaka. Pravzaprav bi kačine besede, da bosta »postala kakor Bog« (1 Mz 2,35), lahko razumeli, da bosta tako sposobna, da Boga sploh ne bosta več potrebovala.

Adam je imel v raju vsega v izobilju za življenje, vendar ni upošteval Božjih navodil, ker mu je bilo pomembnejše védenje; zato tudi njegov način verovanja poimenujemo vera kot védenje. Morda bo kdo mislil, da je vera zgolj védenje, da Bog obstaja. V bistvu pa gre za človekovo védenje, da on sam ve, kaj je dobro zanj oz. kaj mu škoduje. Boga je prepoznaval kot Konkurenta, ki onemogoča razvoj njegovih sposobnosti, in bil je prepričan, da bo s poznanjem dobrega in slabega sam sebi lahko zagotovil lepše in udobnejše življenje. Skratka, bil je prepričan, da lahko sam sebe odreši, saj naj bi ga spoznanje naredilo večjega od Boga in mu zato ne bo treba upoštevati Njegovih zapovedi. Adam je vernik, ki si domišlja, da ve, kaj mu koristi, in zato ignorira Božje razodevanje.

V Prvem Janezovem pismu beremo: »Kdor trdi, da pozna Boga, a se ne drži njegovih zapovedi, je lažnik in v njem ni resnice.« (1 Jn 2,4) Če besedilo komentiramo v kontekstu Jakobovega pisma, ko pravi, da je vera brez del mrtva (Jak 2,17), razumemo, zakaj je Bog Adamu povedal, da bo umrl, če bo nasprotoval Božji volji, torej če bo zaužil prepovedan sad. Prav tako nam Jakob zapiše, da tudi »demoni verujejo, a trepetajo« (Jak 2,19). Za Adama

in Evo vprašanje o Božjem obstoju ni obstajalo. O Njem sta govorila (prim. 1 Mz 3,1-5); z Njim sta se pogovarjala (1 Mz 3,8-13), še več, On jima je bil izziv, saj sta želela postati Njemu enaka (1 Mz 3,5). Da, prva biblična človeka sta komunicirala z Bogom. Vernik Adam pozna Boga, a ignorira njegove zapovedi, prepričan je, da se lahko odreši sam.

Za opredelitev Adamove molitve je pomembno izpostaviti tudi podatek, ki ga besedilo tretjega poglavja Prve Mojzesove knjige navaja v nadaljevanju. Ko ga Bog išče, mu prvi človek odgovori: »Slišal sem tvoj glas v vrtu, pa sem se zbal, ker sem nag, in se skril.« (1 Mz 3,10) Adam se je bal Boga in se je skril! Torej je zelo hitro spoznal iluzornost svoje želje po enakosti z Bogom oz. mu je postalo jasno, da je Bog veliko večji od njega. Pred šibkejšim ali enakopravnim se namreč ne skrivamo. Še bolj pa mu je bilo to dejstvo jasno, ko ga je Bog izgnal iz raja in mu rekel: »[S] trudem boš jedel od nje vse dni svojega življenja.« (1 Mz 3,17) Trpljenje sicer ni Božja kazen človeku za greh, temveč je terapija, sredstvo za spreobrnjenje. Predvsem pa nam podatek, da se je Adam skril pred Bogom, daje razumeti, da mu ni bilo do nadaljevanja pogovora z Njim.

Druga biblična oseba, ki nam bo pomagala razumeti naslednji korak v odnosu med človekom in Bogom, je Adamov prvorojenec. Kajn je tako kot njegov oče poznal Boga in njegovo voljo. A v nasprotju z očetom se je po njem tudi ravnal. Kajn je namreč daroval Gospodu od sadov zemlje (1 Mz 4,3). Brez dvoma je pričakoval, da bo za to nagrajen. Želel je, da bi se Bog ravnal po njegovih pričakovanjih. Bog pa ga ni nagradil, še huje, »Gospod se je ozrl na Abela in njegovo daritev, na Kajna in njegovo daritev pa se ni ozrl« (1 Mz 4,4-5). Zato se je Kajn ujezil in ubil svojega mlajšega brata Abela (1 Mz 4,5-8). Nevoščljivost? Ljubosumje? Kakorkoli že, tudi v tej zgodbi lahko v Božji odločitvi, da se ne ozre na Kajnov daritev, prepoznamo neko »terapijo«, neko odrešensko dejanje, s katerim je Bog želel vzgajati Kajna. Ampak to Božje odrešensko dejanje Kajnu ni bilo všeč! V nadaljevanju izvemo, da je sicer priznal svojo krivdo (1 Mz 4,13), vendar je »odšel izpred Gospodovega obličja« (1 Mz 4,16). Kajn je podoba tistih, ki v odnosu do Boga priznajo Njegovo avtoriteto, vendar jim niso všeč Božja odrešenska dejanja. Drugo stopnjo verovanja bomo poimenovali »vera daj-dam«. Tako kakor poznamo tržno logiko, kjer za določeno vsoto denarja kupimo izdelek, ki si ga želimo, če pa nas prodajalec prevara in nam proda »mačka v žaklju«, s katerim nismo zadovoljni, smo

nanj jezni – v najboljšem primeru ga zapustimo oz. se v njegovo trgovino več ne vrnemo, je bil tudi Kajn jezen, ker se Gospod ni ozrl na njegovo daritev. Danes imamo veliko kristjanov, ki molijo brez prenehanja, pa niso uslišani! Bog ravna drugače od njihovih pričakovanj. Tudi ti ljudje, kakor Kajn, običajno odidejo iz Cerkve in se oddaljijo od Boga.

Poleg dveh opisanih obstaja še tretji nivo verovanja. Sveto pismo nam predstavi Abrahama kot vernika, ki se ravna po Božjem Razodetju in za razliko od Kajna ne zahteva, da bi Bog upošteval ali celo kot služabnik izvrševal njegovo voljo; Abrahama prepoznavamo kot ponižnega izpolnjevalca Božje volje. Guy Lafon pravi, da je Abraham iznašel vero! (1996) Verjetno pa si ne predstavljamo, v čem je novost njegovega verovanja. Vemo, da ga je Jahve poklical, naj zapusti očetnjo in se napoti v obljubljeni deželo (1 Mz 12,1), vemo, da mu je Bog obljubil, da bo iz njega izšel velik narod (1 Mz 12,2). Vemo tudi, da je bil pripravljen svojega edinega sina darovati Bogu, da mu dokaže zvestobo (1 Mz 22); vemo tudi, da se imenuje »Oče vernih« (Rim 4,16)! Da, tri monoteistične religije, judovstvo, krščanstvo in islam zaradi svoje vere v Abrahamu prepoznavajo duhovnega Očeta. »Islam za razliko od judovstva ne temelji na izvoljenosti, temveč na poslušnosti in predanosti enemu Bogu. Skladno s tem je tudi Ibrahim² prikazan kot prvi musliman, saj je bil poslušen in pokoren. Zdi se, da Koran Ibrahima največkrat omenja kot preroka, ki se je trudil doseči, da bi njegovo ljudstvo opustilo malikovanje.« (Jeglič 2019, 1012)

Avtor knjige *Abraham ou l'invention de la foi* pa v Abrahamu ne prepozna zgolj poslušnosti in pokornosti Bogu. Razglasi ga za iznajditelja vere. Kakšne vere? Zagotovo ni iznašel vere, o kateri govori Božja beseda, ko pripoveduje o dogodkih v rajskem vrtu, kjer sta Adam in Eva želela uveljaviti svojo voljo in postati kakor Bog. Kakšno vero je torej iznašel Abraham? Če se izrazimo v kontekstu pripovedi o grehu prvega človeka, lahko rečemo, da očak Abraham ni imel védenja, kam ga bodo Božja navodila pripeljala. V pismu Hebrejcem beremo: »Bratje in sestre, ker je Abraham veroval, je ubogal klic, naj odide v deželo, ki naj bi jo dobil v delež. Odšel je, ne da bi vedel, kam gre.« (Heb 11,8.11-12.17-19) A čeprav ni vedel, se je trdno oklenil besed Njega, ki ga v bistvu ni niti poznal, ter je Njegove

2 Islamsko ime za Abrahama.

besede uresničeval v svojem življenju. Da bi lahko to povedal, Guy Lafon uporabi izraz, ki ga v slovenščini nismo vajeni; pravi, da je Abraham »veroval v vero« (Lafon 1996, 9–13). Običajno namreč izpovedujemo vero v Boga in druge verske resnice. Očakova vera pa ni bila zgolj prepričanje o Božjem obstoju; njegova vera še zdaleč ni bila zgolj védenje! Abraham je veroval v vero Boga. Kaj to pomeni? Če se izrazimo z Lafonovo terminologijo oz. z njegovo logiko razmišljanja (Osredkar 2020, 2021), lahko zapišemo, da Abraham ni le prepoznaval Božje prisotnosti v Njegovi odsotnosti. Prepoznaval je tudi to, da Jahve veruje v Abrahama. Drugače povedano, prepoznaval je, da tudi Jahve prepozna Abrahamovo vero, zaupanje in ljubezen do Boga. Prav obljuba potomstva in dežele obilja sta mu bila znamenje, da Jahve prepozna Abrahamovo vero, zaupanje in ljubezen do Njega. To pomeni verovati v vero Drugega. Lafon nam želi povedati, da gre pri veri v vero za dvostransko dejavnost, ki jo v razvoju svojega razmišljanja o veri poimenuje »zaveza« (Lafon 1996, 157), o kateri govori tudi apostol Pavel. »Prav to, da je obstajala vera še pred deli (Postava) in da je Bog to vero štel v pravičnost in Abrahamu obljubil potomstvo, je za Pavla pokazatelj, da k pravičnosti vodi v prvi vrsti vera, in ne dela.« (Kranjc 2021, 77) Zato bomo verovanje na tretji stopnji poimenovali vera kot zaveza.

Odločitev, da bo daroval sina Izaka, je brez dvoma postavilo »na glavo« predstavo, ki jo je Abraham imel o prihodnosti, oz. predstavo, da bo iz sina izšel velik narod. Kateri normalen oče pa bi si zamislil, da bi svojemu edinemu sinu vzel življenje!³ Abrahamova vera je torej oklepanje Božje volje tudi takrat, ko mu ni všeč, tudi takrat, ko je ne razume. Zakaj? Zato ker veruje, da mu bo Bog storil samo dobro; veruje, da ga Bog ljubi. Skratka, francoski mislec razmišljanje o človekovi veri v vero Boga poimenuje vera zaveze oz. Abrahamova religija (Lafon 1996, 55). Abrahamova vera ni védenje, čeprav védenje vero stalno spremlja. Njegova vera je zaveza, o kateri lahko beremo v 17. poglavju Prve Mojzesove knjige.

3 Katoliška teologija razume božje razodevanje, torej Božje nagovarjanje človeka, kot vernikovo »prepoznavanje« Božje volje. V tem kontekstu lahko razumemo tudi komunikacijo med Bogom in Abrahamom. Božja naročila Abrahamu niso »padla z neba«, temveč je očak v kontekstu kulture in okoliščin spoznal, kaj Bog od njega želi. Posebno pri bibličnem poročilu, kako Bog zahteva od Abrahama, da mu daruje sina Izaka, moramo upoštevati, da je Abraham v svojem času, v svoji kulturi prepoznal Božje naročilo daritve sina. Danes na temelju evangelijskega oznanila in krščanskega nauka vemo, da Bog tega ne želi. Ta interpretacija dogodka (BR 14) pa popolnoma nič ne spremeni dejstva, da je Abraham izpolnil Božjo voljo.

2 Molitev kot magično dejanje

Ker sta imela Adam in Eva v raju vse, kar sta potrebovala za življenje, se jima je zdelo, da ne potrebujeta Boga oz. da sta v bistvu lahko večja od Njega. Prvi značilnosti, ki ju najdemo pri molitvi prvega človeka, sta samovšečnost in egocentričnost. Ko Bog išče Adama: »Kje si?« (1 Mz 3,9) in ga sprašuje, ali je zaužil prepovedani sad, on krivdo prelaga na Evo; enako tudi ona ne priznava greha, temveč s prstom pokaže na kačo (1 Mz 3,13). Drug za drugim sta se opravičevala, češ »Jaz nisem kriv!« Kot bi si mislila, da sta ona dva najpametnejša, da sta prav ravnala in da naj ju Bog vendarle pusti pri miru. Vedenje je Adamu in Evi odprlo oči, zaprlo pa jima je usta v pogovoru z Bogom. Nista mogla prevzeti odgovornosti za storjeno dejanje. Dejstvo, da se je Adam skril pred Bogom, daje razumeti, da se prva človeka v bistvu z Njim nista želela pogovarjati; ni pomembno, ali zaradi strahu ali iz drugega razloga.

Prej smo zapisali, da lahko v zaužitju prepovedanega sadu prepoznamo samoodrešenijsko dejanje prvega človeškega para. Prepričana sta bila, da jima Bog ne more in ne zna pomagati oz. da ju celo omejuje v njunem prizadevanju za lepše življenje. Skratka, prepričana sta bila, da si življenje lahko polepšata samo sama. Kakor mnogi verniki danes sta Adam in Eva mislila, da je priznanje grešnosti, šibkosti oz. majhnosti pred Bogom nekaj slabega, nekaj, kar jima škoduje; če bi se ravnala po Božjih navodilih, bi namreč to majhnost priznala. Ker sta želela biti odvisna zgolj od samih sebe, sta prelomila Božjo zapoved; želela sta doseči življenje s svojim prizadevanjem, s svojimi dejanji, skratka, želela sta sama sebe odrešiti! Njuno dejanje je očitno znamenje, da Boga ne potrebujeta. V tem samoodrešenju prepoznavamo magično dejanje. Njuno prepričanje, da ju bo rešilo »njuno« vedenje in »njuno« dejanje, je njun odnos do Boga zreduciralo na magijo, ki jo v religiologiji opredeljujemo kot »celoto postopkov in obredov, s katerimi si človeška volja ob uporabi okultnih moči poskuša podrediti naravo« (SRL, s. v. »magija«). Pri magiji gre v bistvu za prepričanje, da Boga ne potrebujemo in da lahko zgolj naše besede in dejanja zagotovijo uresničitev želja. Takih primerov, morda nezavedne magije, imamo veliko tudi v sodobnem krščanskem življenju – na primer kristjan, ki si v avtomobilu naveže križ na ogledalo in je prepričan, da ga bo varoval pred prometno nesrečo, ali nekdo, ki se pokriža pred izpitom v prepričanju, da mu bo to dejanje pomagalo do dobrega rezultata. Ko torej opredeljujemo molitev

na prvi stopnji verovanja, lahko napišemo, da vernik izgovarja besede in opravlja dejanja ali obrede v prepričanju, da bodo zgolj dejanja ali besede omogočili uresničitev njegovih želja. Besede in dejanja v tem primeru ne nagovarjajo Boga, temveč naj bi bila moč za izpolnitev želja tistega, ki jih izgovarja oz. opravlja, v besedah in dejanjih samih. Popolnoma tako kakor sta si Adam in Eva predstavljala, da jima bo zgolj zaužitje prepovedanega sadu omogočilo, da postaneta »kakor Bog« in da najdeta lepše življenje. O takih primerih govori Jezus v Lukovem evangeliju, ko pravi: »Dva človeka sta šla v tempelj molit: eden je bil farizej, drugi cestinar. Farizej se je postavil in sebi molil takole: Bog, zahvaljujem se ti, da nisem kakor drugi ljudje: grabežljivci, krivičniki, prešuštniki ali tudi kakor ta cestinar. Postim se dvakrat na teden in desetino dajem od vsega, kar dobim.« (Lk 18,9-12) Jezus zaključí priliko, da farizej ni šel opravičen na svoj dom (Lk 18,14); Bog ni bil zadovoljen z njegovo molitvijo. Bila je namreč egocentrična, molivec pa poln samovšečnosti. Kakor Adam je tudi farizej poznal Boga, toda prepričan je bil, da mu bo zgolj njegova pravičnost omogočila življenje. Če je kristjan prepričan, da je za uresničitev želja treba zrecitirati zgolj toliko in toliko molitvenih obrazcev, je popolnoma enak Adamu oz. farizeju. Proti malikovalski miselnosti nas Sveto pismo opozarja v pismu Galačanom 5,16-26 in v Apostolskih delih 13,6-12. Prvim kristjanom je bila magija znamenje poganstva, skratka v popolnem nasprotju s krščansko vero.

3 Molitev kot prepričevanje Boga

Za razliko od Adama se je njegov prvorojenec pogovarjal z Bogom. Priznanje umora mlajšega brata in pripravljenost sprejeti kazen zanj sta znamenji, da Kajn sprejema Božjo veličino in njegovo avtoriteto (1 Mz 4,9-15). Pa vendar je njegov pogovor z Bogom poln jeze in užaljenosti, ker ga Bog ni uslišal. Podobno kot njegov oče Adam je tudi Kajn vedel, kaj bi bilo dobro zanj. Toda nameraval je prepričati Boga, da uresniči njegove načrte. Kot smo že omenili v uvodu, je védenje povezano s skušnjavo po obvladovanju. V Kajnovem primeru védenje vodi v skušnjavo po poskusu obvladovanja Boga. Na prvi stopnji verovanja je vernik prepričan, da bo zgolj s svojo »pravičnostjo«, dejanji in molitvenimi obrazci dosegel, kar si želi. Na drugi stopnji verovanja pa vernik Boga prepričuje, naj ga usliši, se z njim krega, vsekakor vernik pričakuje, da bi Bog moral storiti

tako, kakor vernik želi. Tak način molitve pogosto najdemo v bibličnem besedilu. Starozavezni Job se je jezil na Boga zaradi neuslišanja njegovih prošelj in pričakovanj: »Kličem te na pomoč, a me ne uslišiš, stojim pred teboj, a me samo gledaš.« (Job 30,20-21) Podobno najdemo pri preroku Jeremiju: »Zapeljal si me, Gospod, in dal sem se zapeljati. Premočan si bil zame in si zmagal.« (Jer 20,7-9) Tudi prerok Habakuk tarna, da ga Bog ne usliši: »Doklej, Gospod, bom klical na pomoč in ne boš poslušal, vpil k tebi zaradi nasilja in ne boš pomagal?« (Hab 1,2-4) Prav tako se Jona upira Bogu in je jezen na Boga, ker ni uničil Ninivljanov, kot je pričakoval. Prerok izrecno izraža svojo jezo in celo zapusti mesto, da bi videl, kaj se bo zgodilo. Čeprav Boga ne zapusti popolnoma, njegova dejanja in besede kažejo na močno jezo in razočaranje nad Božjimi odločitvami: »To se je Jonu zdelo hudo, zelo hudo in se je jezil. Molil je h Gospodu in rekel: '[...] Zdaj torej, Gospod, vzemi, prosim, moje življenje od mene, ker je bolje zame, da umrem, kakor da živim.'« (Jon 4,1-3)

Sodobne krščanske molitve so najpogostejše prosilne molitve. Verniki prosimo in do onemoglosti prosimo, da bi nas Bog uslišal; mi pač vemo, kaj bi bilo dobro za nas. Prosimo za zdravje, za blagoslov, za srečo ... Zgodovina odrešenja in naše življenjske izkušnje pa nam pričajo, da se Bog ne ravna vedno po vernikovih željah. Na prvi pogled to dejstvo postavlja pod vprašaj Jezusovo obljubo, ki jo imamo napisano na par mestih v Evangelijih: »Karkoli boste prosili v mojem imenu, bom storil, da bo Oče poveličan v Sinu« (Jn 14,13) in »Niste vi mene izvolili, ampak sem jaz vas izvolil in vas postavil, da greste in obrodite sad in da vaš sad ostane; tako vam bo Oče dal, karkoli ga boste prosili v mojem imenu.« (Jn 15,16) Pravzaprav je Jezusova obljuba, da bomo uslišani, razlog, da se mnogi verniki, ki niso uslišani, razočarani in jezni oddaljijo od Boga in od Cerkve, tako kakor je Kajn razočaran »odšel izpred Gospodovega obličja in se naselil v deželi Nod, vzhodno od Edena« (1 Mz 4,16). Oddaljitev od Boga lahko vodi v odpad ali pa kasneje pripelje do globljega odnosa do Boga. Kako torej razumeti evangelijske besede: »Resnično, povem vam tudi: Če sta dva izmed vas na zemlji soglasna v katerikoli prošnji, ju bo uslišal moj Oče, ki je v nebesih?« (Mt 18,19)

Kdor to Jezusovo obljubo razume dobesedno, bo zagotovo razočaran in bo imel razlog, da se od Boga in Cerkve oddalji. Nekoliko bolj razumljiva se nam zdi prilika o človeku, ki trka na prijateljeva vrata, ko je ta že

v postelji. Jezus jo zaključí: »Povem vam: Če ne bo vstal in mu dal zato, ker je njegov prijatelj, bo zaradi njegove nadležnosti vstal in mu dal, kolikor potrebuje.« Jezus priliko aktualizira z obljubo: »Prosíte in vam bo dano! Išcite in boste našli! Trkajte in se vam bo odprlo! Kajti vsak, kdor prosi, prejme; in kdor išče, najde; in kdor trka, se mu bo odprlo. Če torej vi, ki ste hudobni, znate dajati svojim otrokom dobre darove, koliko bolj bo nebeški Oče dal Svetega Duha tistim, ki ga prosijo.« (Lk 11,1-13) Če pozorno prebiramo te besede, vidimo, da tu Jezus ne obljublja, da bo prosilec prejel tisto, za kar bo prosil Boga, in na tak način, kakor si to želi, temveč Jezus pravi, da »kdor prosi, prejme«, oz. obljublja, da bo Nebeški Oče prosilcem dal Svetega Duha! Še bolj jasno nam odgovarja tudi Matej, ko napiše: »Vaš Oče ve, česa potrebujete, preden ga prosite« (Mt 6,8) in v nadaljevanju: »Zato vam pravim: Ne skrbite za svoje življenje, kaj boste jedli ali kaj boste pili, in ne za svoje telo, kaj boste oblekli. [...] Po vsem tem sprašujejo pogani. Saj vaš nebeški Oče ve, da vse to potrebujete. Išcite najprej Božje kraljestvo in njegovo pravičnost in vse to vam bo navrženo. Ne skrbite za jutri, kajti jutrišnji dan bo skrbel sam zase. Dovolj je dnevu njegovo zlo.« (Mt 6,25-34) Bog ve bolje od nas, kaj potrebujemo. Zato tudi pogosto usliši oz. posreduje v človekovem življenju na drugačen način, kakor prosi vernik, ali mu pomaga drugače, kot si vernik sam zamišlja, da bi mu koristilo. V iskanju odgovora na naše vprašanje nam pomaga tudi apostol Pavel, ki v Pismu Rimljanom piše: »Prav tako tudi Duh prihaja na pomoč naši slabotnosti. Saj niti ne vemo, kako je treba za kaj moliti, toda sam Duh posreduje za nas z neizrekljivimi vzdihli.« (Rim 8,26) Čeprav najdemo tudi v bibličnih besedilih mesta, kjer se zdi, da je »Bog primoran, da naredi, kot prosi Božje ljudstvo« (Skralovnik 2022, 274), verovati ne pomeni podrediti si Boga, ki bi moral zaradi molitev izpolniti človekovo voljo. Bog ni človekov služabnik, da bi mu izpolnjeval želje. Ampak »ko vernik trka«, mu Bog vedno odpre vrata, čeprav na drugačen način, kakor si je vernik predstavljal.

4 »Naj se zgodi Božja volja!«

Prva Mojzesova knjiga navaja pogovor med Bogom in Abrahamom. Navajamo nekaj primerov: Gospod je rekel Abram: »Pojdi iz svoje dežele.« (1 Mz 12,1) Bog je rekel Abrahamu: »Ti pa se drži moje zaveze.« (1 Mz 17,9) Bog je rekel Abrahamu: »Vzemi svojega edinca, ki ga ljubiš, Izaka, in pojdi v deželo Morija! Tam ga daruj v žgalno daritev na gori, ki ti jo bom pokazal!«

(1 Mz 22,2) Kot smo že pripomnili, ta naročila niso prišla »po pošti«, temveč je Abraham prepoznal Božjo voljo s svojimi sposobnostmi in v kontekstu kulture, navad in okoliščin tedanje družbe, kakor nam razlaga *Dogmatična konstitucija o Božjem razodetju*, ampak kakorkoli že razumemo način Božjega razodevanja, nam svetopisemsko besedilo sporoča, da je bila prva karakteristika Abrahamove molitve poslušanje. Predvsem če se osredotočimo na 22. poglavje Prve Mojzesove knjige, ki govori o Abrahamovi daritvi sina Izaka, vidimo, da je na Božji klic najprej odgovoril: »Tukaj sem!« (1 Mz 22,1.11) V nadaljevanju pa beremo, da je brez kakršnegakoli nasprotovanja Božjemu naročilu »vstal zgodaj zjutraj, osedlal osla, vzel s seboj dva hlapca in svojega sina Izaka. Nacepil je drv za žgalno daritev, potem pa je vstal in odšel proti kraju, o katerem mu je govoril Bog.« (1 Mz 22,3) Poslušal je Božje navodilo in bil tudi dejansko pripravljen storiti vse, kar mu je Bog zapovedal. Čeprav je Bog od njega zahteval daritev sina, je bil pripravljen izpolniti Božjo voljo. Zato je druga karakteristika Abrahamove molitve pripravljenost izpolniti Božjo voljo.

Poslušanje in izpolnjevanje Božje volje najdemo tudi v novozaveznem poročilu o obiskanju Device Marije. Ko je angel Gabriel prišel k Mariji v Nazaret in ji oznanil, da bo postala mati Božjega sina, je dejala: »Glej, Gospodova služabnica sem, zgodi se mi po tvoji besedi!« (Lk 1,38a) Ravno tako je molil Kristus v Getzemaniju: »Aba, Oče, tebi je vse mogoče! Daj, da gre ta kelih mimo mene, vendar ne, kar jaz hočem, ampak kar ti!« (Mr 14,35-36) Kakor je tudi že prej učil svoje učence, da morajo v molitvi prositi, da se zgodi Božja volja: »Vi torej molite takóle: Oče naš, ki si v nebesih, posvečeno bodi tvoje ime. Pridi tvoje kraljestvo. Zgodi se tvoja volja kakor v nebesih tako na zemlji.« (Mt 6,9-13) V molitvi, ki jo je naučil svoje učence, v središču najdemo prošnjo »zgodi se tvoja volja!« Tudi Jezus je prosil Boga oz. je molil tudi na drugačen način, zagotovo pa lahko kot karakteristiko njegove molitve izpostavimo pripravljenost, da se zgodi Božja volja. Zanimivo je razmišljanje sv. Ciprijana, ki v svojem delu *O Gospodovi molitvi* razlaga to prošnjo. Takole piše: »Ne, naj Bog stori, kar hoče, marveč da bi mi mogli storiti, kar Bog hoče.« (LOM, 75) Ravno tako se ob tej prošnji zaustavi sv. Avgustin in razloži, da je pomen te prošnje v tem, da kot molivec v bistvu prosim Tebe (Boga), »Naj se zgodi v meni, da ne bom nasprotoval tvoji volji« (LOM, 96). Sveti Janez od Križa v *Temni noči* v prvem, četrtem in desetem poglavju izrecno poudarja pomen kristjanovega izpolnjevanja Božje volje. Posebej v četrtem poglavju izpostavlja, da je

izpolnitev Božje volje možna le takrat, ko se človek odpove vsem lastnim željam (Jean de la Croix 2001, 980–981).

Kristjan, ki moli po Jezusovem vzoru, ne izraža zgolj prošenj, naj Bog vse naredi po vernikovih željah, temveč predvsem prosi, da bi bil človek sposoben sprejeti in uresničiti Božjo voljo v svojem življenju. Taka molitev pa je možna samo na stopnji vere, ki smo jo poimenovali zaveza. Vernik, ki se je znašel v odnosu zaveze z Bogom, bo zaupal, da Bog ve, kaj molivec potrebuje. Smisel take molitve torej ni seznanjanje Boga s potrebami molivca. Zato tudi Jezus poudarja: »Pri molitvi pa ne blebetajte kakor pogani; mislijo namreč, da bodo uslišani, če bodo veliko govorili.« (Mt 6,7) Smisel take molitve je vzdrževanje povezave z Očetom, torej ohranjanje in poglobljanje vere. V tem kontekstu tudi razumemo Jezusovo priliko o sodniku, ki se ni bal Boga in se ni menil za človeka, pa je kljub temu pomagal vdovi do pravice, ker ga je nadlegovala. Jezus želi z njo povedati, da bo tudi Bog pomagal do pravice svojim izvoljenim, ki noč in dan vpijejo k njemu (Lk 18,3-8). Ta prilika se namreč konča z vprašanjem: »Ali bo Sin človekov, ko pride, našel vero na zemlji?« Bistvo molitve je ohranjanje in utrjevanje vere. Kristjan mora vedno moliti in se ne naveličati; a ne zato, da bo Bogu stalno ponavljal svoje želje, temveč zato, da bo ohranil povezavo z Njim, torej da bo ohranil vero. (Osredkar 2023, 19)

Upamo si trditi, da je molitev na najvišji stopnji verovanja hvalilna. Kot primer lahko navedemo Davidov psalm: »Slávi, moja duša, Gospoda, vsa moja notranjost njegovo sveto ime. Slávi, moja duša, Gospoda, ne pozabi nobenega dejanja njega, ki odpušča vso tvojo krivdo, ki ozdravlja vse tvoje bolezni, ki iz jame rešuje tvoje življenje, ki te krona z dobroto in usmiljenjem, ki tvoja leta nasičuje z dobrinami; kakor orlu se obnavlja tvoja mladost.« (Ps 103,1-5). Ali pa Marijino hvalnico: »Moja duša poveljuje Gospoda«. (Lk 1,46) Prav tako je hvalilna Franciškova pesem, ki jo imenujemo tudi Sončna pesem: »Hvaljen, moj Gospod, z vsemi tvojimi bitji, zlasti z bratom Soncem, ki dan daje in nas s svojo lučjo razsvetljuje«. (SFK, 129) Pravzaprav je molivcu na tej stopnji vere samo po sebi umevno, da želi izpolniti Božjo voljo, in ga molitev le še bolj povezuje z Bogom. Tak primer so tudi taizéjske molitve, kjer se hvalnica Bogu lahko prepeva v nedogled brez konkretnih prošenj.

Sklep

Kristjanova vera se pogosto začne zgolj s priznanjem Božjega obstoja in s hkratnim ignoriranjem Njegovih zapovedi. Na prvi stopnji je vernik, podobno kakor biblični Adam, prepričan, da sam dovolj dobro ve, kaj mu bo koristilo in omogočilo lepo življenje. Predstavlja si, da mu bodo že same molitve in obredi zagotovili uresničenje želja in načrtov. Vendar molitve niso »čudežne besede«, temveč nagovarjanje Boga. Kardinal Godfried Danneels je prepričan, da je nagovarjanje Boga s »Ti« temeljna značilnost molitve (2006, 3). Zato na drugi stopnji verovanja najdemo molitev kot nagovor Boga in tudi kot kristjanovo uresničevanje Božjih zapovedi v svojem življenju. Toda na tej stopnji verovanja je kristjan prepričan, da mora za to prejeti plačilo; vernik si misli, da Bog mora uslišati njegove številne prošnje. Kristjan se prepira z Bogom in ga prepričuje, da mora storiti tako, kot si je človek zamislil. Če se to ne zgodi, je jezen in se kakor Kajn oddalji od Boga ali Ga celo zapusti. Končno, na tretji stopnji verovanja, najdemo najprej Abrahama, ki ponižno izpolnjuje Božjo voljo, nato pa v Novi zavezi Marija izgovori svoj »fiat« angelu Gabrielu in Kristus se pred svojim trpljenjem popolnoma izroči v Očetove roke in moli, naj se zgodi Očetova volja. V vseh treh primerih je molitev ubesedena ali udejanjena vera; najprej je zgolj govorjenje o sebi in poveljevanje svojim dejanjem, v drugem primeru je prepričevanje Boga, da mora ustreči željam molivca, na tretji stopnji pa je molitev brezpogojno sprejemanje Božje volje. Molitev je torej instrument vere. Podobno kot ima kirurg orodje, s pomočjo katerega opravlja svoje delo, ima vernik molitev, brez katere svoje vere ne more izpovedovati.

Kristjan je najprej postavljen pred dilemo: Ali si hočem v svoji veri podrediti Boga in želim, da bi On izpolnjeval mojo voljo, ali pa sem pripravljen kot Božjo voljo sprejeti, kar me v življenju doleti? Na to vprašanje si vsak vernik lahko na kratko takoj odgovori. Drugo vprašanje, ki se kristjanu postavlja, pa zahteva čas za premislek: Kako mi bo »inovacija« vere v vero oz. brezpogojno sprejemanje Božje volje, če jo sprejemem, koristila v življenju? Še drugače povedano, drugo vprašanje je hkrati zahteva po spremembi življenja; seveda, če kristjan sprejme Abrahamovo vero! Iskren iskalec Boga mora namreč priznati, da je njegovo krščanstvo kljub prizadevanju, pogosto »moledovanje« Boga, naj vendarle uredi vse tako, kakor si on želi. To kažejo že molitve oz. prošnje v naših katoliških obredih. Kar naprej prosimo Boga, naj ugotdi našim željam: da bomo imeli dovolj vsega, kar

potrebujemo, da ne bomo bolni, da bomo uspešni, zadovoljni in srečni ... Verovati v vero Boga pa pomeni sprejemati Božjo voljo, tudi ko On zahteva od nas neprijetne reči. Še več, verovati v vero Boga pomeni zaupati, da je sprejemanje Božje volje edino zagotovilo za življenje v polnosti in za preživetje. »Le vera, ki je dvostranska, dialoška dejavnost, dopušča zaupanje in izročitev Bogu.« (Trontelj 2023, 938) Saj Oče bolje od nas ve, kaj potrebujemo, preden ga prosimo (Mt 6,8). Kristjani, ki se imenujemo Abrahamovi duhovni sinovi, nismo le prepričani o obstoju nadnaravnih reči, prav tako naša vera ni zgolj neka prijetna pobožnost ali zasanjana meditacija. Biti kristjan, torej verovati v vero Boga, pomeni prepoznavati in sprejemati Njegovo voljo tudi takrat, ko nam ni najbolj pogodu.

Molitev osmišlja vernikovo bivanje in mu omogoča, da živi, le ko so besede in dejanja sredstvo za ohranjanje in poglobljanje odnosa z Bogom. Bog je človeku prisoten in odsoten hkrati, to je zakonitost vsakega odnosa. Ko pa nastopi »temna noč«, lahko kristjan ohranja vero zgolj z molitvijo, ko Boga nagovarja s »Ti«! Skratka, molitev rešuje vernika tako, da mu daje čutiti, da ni nikoli sam. Ko človek to spozna, ne more, da ne bi molil.

Kratice

LOM	Bogataj 2022 [<i>Latinski očetje o molitvi</i>]
SFK	<i>Spisi sv. Frančiška in sv. Klare</i> 1982
SRL	Rebić 2007 [<i>Religijski leksikon</i>]
SSKJ	<i>Slovar slovenskega knjižnega jezika</i> 1998

Reference

- Bogataj, Jan Dominik, ur.** 2022. *Latinski očetje o molitvi*. Ljubljana: Teološka fakulteta UL; Celje: Mohorjeva družba.
- Danneels, Godfried.** 2006. *Réapprendre à prier*. Namur: Éditions Fidélité.
- Jean de la Croix.** 2001. *Oeuvres complètes*. Pariz: Cerf.
- Jeglič, Urška.** 2019. Potomstvo bibličnega Abrahama in koranskega Ibrahima. *Edinost in dialog* 79/4: 1001–1013.
- Krajnc, Aljaž.** 2021. Vloga Abrahama v koranski historiografiji. *Bogoslovni vestnik* 81/1: 75–89.
- Kranjc, Slavko.** 2022. Človek je obredno-dialoško bitje in bitje praznovanja. *Bogoslovni vestnik* 82/4: 781–798.
- Lafon, Guy.** 1996. *Abraham ou l'invention de la foi*. Pariz: Cerf.
- Lah, Avguštin.** 2004. Podobe Boga sodnika med nasiljem in nenasiljem. *Bogoslovni vestnik* 64/4: 601–616.
- Osredkar, Mari Jože.** 2012. Pomen pojma »prepoznavati« za razumevanje božjega razodetja in odrešenja. *Bogoslovni vestnik* 72/3: 419–429.
- . 2020. »S smrtjo se odnos spremeni, ne pa uniči«: življenje in teologija Guya Lafona. *Bogoslovni vestnik* 80/1: 73–88.
- . 2021. Upanje kot teološka krepost v luči relacijske teorije Guya. *Bogoslovni vestnik* 81/4: 857–866.
- . 2023. Molitev kot izraz prepoznavanja Božje prisotnosti. *Bogoslovni vestnik* 83/1: 9–20.
- Rebić, Adalbert, ur.** 2007. *Religijski leksikon*. Ljubljana: Modrijan.
- Skralovnik, Samo.** 2022. Tobit's Penitential Prayer. *Edinost in dialog* 77/2: 265–291.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika.** 1998. Ljubljana: DZS.
- Spisi sv. Frančiška in sv. Klare.** 1982. Celje: Mohorjeva družba.
- Trontelj, Nik.** 2023. Vera – odgovor na osamljenost sodobnega človeka v luči osnovnega bogoslovja. *Bogoslovni vestnik* 83/4: 935–943.
- Vergely, Bertrand.** 2017. *Prier, une philosophie*. Pariz: Carnets Nord.

